

RIIGIKOHUS
DISTISPLINAARKOLLEGIUM
OTSUS

Distsiplinaarasja number	9-13/18-1
Otsuse kuupäev	6. aprill 2018
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Tambet Tampuu, liikmed riigikohtunikud Peeter Roosma ja Malle Seppik, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Mati Kartau ja Tallinna Halduskohtu kohtunik Kadriann Ikkonen
Kohtuasi	A Maakohtu kohtuniku X-i, kohtunikuna tööle asunud 3. jaanuaril 1994, distsiplinaarasi
Distsiplinaarmenetluse algataja	Tallinna Ringkonnakohtu esimees Villem Lapimaa
Asja läbivaatamise kuupäev	19. märts 2018
Istungil osalenud isikud	Tallinna Ringkonnakohtu esimees Villem Lapimaa Istungit protokollis Riigikohtu personalispetsialist Kristi Jakobsoo

RESOLUTSIOON

1. Mõista A Maakohtu kohtunik X süüdi ametikohustuse mittekohases täitmises ja määrata talle distsiplinaarkaristuseks noomitus.
2. Otsuse peale on kohtunikul õigus esitada kaebus Riigikohtu üldkogule 30 päeva jooksul alates otsuse kuulutamisest.
3. Otsus jõustub pärast punktis 2 märgitud tähtaja möödumist, kui kohtunik ei ole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule.
4. Otsuse avalikustamisel asendada kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamise loa andmise menetluses osalenud alaealise ja tema seadusliku esindaja nimed tähemärkidega AA ja BB.

DISTSIPLINAARSÜÜDISTUS

1. Tallinna Ringkonnakohtu esimees Villem Lapimaa algatas 23. jaanuaril 2018 distsiplinaarmenetluse A Maakohtu kohtuniku X-i (edaspidi kohtunik) suhtes seoses ametikohustuste mittekohase täitmisega. Distsiplinaarsüüdistuses kajastatud asjaolud on kokkuvõtlikult järgmised.

2. Tallinna Ringkonnakohtu esimehe poole pöördus 28. novembril 2017 kohtuasja nr 1-17-8116 arutanud kriminaalkolleegiumi kohtukoosseis palvega kontrollida, kas oleks põhjendatud alustada A Maakohtu kohtuniku suhtes distsiplinaarmenetlust. Avalduse kohaselt tegi Tallinna Ringkonnakohus 31. oktoobril 2017 selles kohtuasjas määruse AA kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks loa andmise küsimuses. Ringkonnakohus rahuldab oma määrusega AA seadusliku esindaja BB määruskaebuse ja tühistas A Maakohtu 11. septembri 2017. a määruse, millega anti luba AA kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks. Määruskaebust lahendades tekkis kohtukolleegiumil kahtlus, et maakohtu kohtunik ei kontrollinud määrust tehes üldse loa taotluses esitatud väidete põhjendatust ega isegi süüvinud väidete sisusse. Kohtunik tugines määruse põhjendustes asjaoludele, millel puudus seos konkreetse menetlusega, ei tuvastanud kõiki asja lahendamiseks vajalikke asjaolusid ning jättis tähelepanuta, et taotlusele ei olnud lisatud kõiki nõutavaid dokumente. Lisaks olid maakohtu määruse põhjendused napid, pealiskaudsed ja lünklikud. Määruskaebust lahendanud kohtukoosseisu hinnangul rikkus maakohtu kohtunik eeltooduga kohtuniku eetikakoodeksi punktis 2 nimetatud kohustust täita töökohustusi hoolikalt.

3. Distsiplinaarsüüdistuses leitakse, et kohtunik ei täitnud kohtuasja nr 1-17-8116 menetledes oma ametikohustusi kohaselt. Maakohtu kohtunik on oma määrust põhjendades nimetanud asjaolusid, millel puudub asjaga igasugune seos, jätnud tuvastamata asja lahendamiseks olulised asjaolud ning tähelepanuta, et taotlusele ei ole lisatud kõiki nõutavaid dokumente.

3.1. Maakohtu kohtunik on 11. septembri 2017. a määruses põhjendanud taotluse rahuldamist muu hulgas sellega, et „ebastabiilne käitumine häirib ja muudab ebatavaliseks kõigi teiste, nii kooli- kui õpilaskodu kaaslaste igapäevase elu, samuti koolikohustuse mittetäitmine ning õigusvastaste tegude toimepanemine on kohtu arvates piisavaks aluseks tema suhtes raskeima mõjutusvahendi kohaldamiseks.“ Kohtuasja materjalides ei ole selliseid andmeid, et AA oleks viibinud õpilaskodus, ning ringkonnakohtule esitatud kaebuses on ka AA seaduslik esindaja kinnitanud, et AA ei ole kunagi õpilaskodus olnud. Samuti ei ole asjas esitatud väiteid ega ka mingisuguseid tõendeid selle kohta, et AA oleks olnud probleeme koolikohustuse täitmisega. Seega on kohtunik nimetanud määruses asjaoludena, mis annavad põhjust suunata alaealine AA kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli, asjaolusid, millel puudub AA asjaga igasugune seos.

3.2. Distsiplinaarsüüdistuses märgitakse, et kuni 31. detsembrini 2017 kehtinud alaealise mõjutusvahendite seaduse (AMVS) § 6 lg-test 2 ja 3 tulenevalt oli alla kahesteistaastase alaealise kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks loa andmise eelduseks, et 1) alaealine on toime pannud kuriteokoosseisule vastava teo; 2) muud mõjutusvahendid ei ole andnud tulemust ja 3) kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine on alaealise kasvatusliku järelevalve huvides. Distsiplinaarsüüdistuses tuuakse esile, et küsimust, kas AA on pannud toime kuriteokoosseisule vastava teo, maakohus käsitletud ei ole. Põhjenduses selle kohta, et muud mõjutusvahendid ei ole andnud tulemust ning alaealise kasvatusliku järelevalve huvides on tema suunamine kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli, põhinevad ebaõigel infol. Määruse põhjendustes puudub lisaks ka kohtu enda analüüs, miks kirjeldatud asjaolud näitavad vajadust paigutada AA kasvatusse eritingimusi vajavate õpilaste kooli. Asjasse süüvimatust näitab maakohtu ekslik väide, et alaealiste komisjon on andnud AA-le piisavalt võimalusi oma käitumise

parandamiseks ning on kohaldatud erinevaid abinõusid, kuid AA jätkab õigusrikkumiste toimepanemist.

3.3. Distiplinaarsüüdistuse kohaselt on maakohus asja menetledes rikkunud ka AA kaitseõigust, kuivõrd maakohus ei kontrollinud, kas alaealine ja tema seaduslik esindaja olid ära kuulatud. Maakohus arutas asja ilma alaealiste komisjoni istungi protokollita. Seega ei olnud tal andmeid, kas AA ja tema seaduslik esindaja olid ära kuulatud ja milline oli nende seisukoht. Maakohus ei pidanud vajalikuks nõuda täiendavaid materjale ega kuulata ise AA ja tema seaduslik esindaja ära, kuigi kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 406 kohtule sellise võimaluse annab. Lapselt vabaduse võtmine ilma, et materjalidest nähtuks lapse ja tema seadusliku esindaja ärakuulamine, on ausa ja õiglase kohtumenetluse aluspõhimõtete raske rikkumine.

3.4. Kokkuvõtvalt leitakse distiplinaarsüüdistuses, et kohtuniku poolt käsitletava kohtuasja menetlemist ülal kirjeldatud viisil ei saa pidada ametiülesannete kohaseks täitmiseks. Kohtunik on asja lahendamisse suhtunud äärmiselt pealiskaudselt. Tema tegevuses asja menetlemises esinevad kohtute seaduse (KS) § 87 lg 2 järgi kvalifitseeritava distiplinaarsüüteo tunnused (ametikohtustuse mittekohane täitmine).

KIRJALIK SELGITUS DISTIPLINAARSÜÜDISTUSE KOHTA

4. Distiplinaarkolleegiumile esitatud kirjalikus selgituses märgib kohtunik, et ta ei olnud pikka aega alaealiste asjadega tegelenud ning tal puudus selleks praktiline kogemus. Enne lahendi tegemist tutvus ta kolleegi jõustunud lahendiga sarnases küsimuses. Toimikuga tutvudes ei tekkinud kohtunikul kahtlusi toimiku materjalide puudulikkuses, seetõttu pidas ta võimalikuks asja läbi vaadata kirjalikus menetluses. Ta suhtus alaealiste komisjoni otsusesse kui ekspertide arvamusse täie tõsidusega. Taotluse lahendamisel pööras kohtunik põhitähelepanu sellele, kas alaealise poolt on toime pandud rikkumised, mis annavad aluse kohaldada tema suhtes eritingimusi; need rikkumised olid olemas. Kohtunik tunnistab oma viga, et ei motiveerinud oma seisukohti põhjalikumalt, lisades, et tegemist oli parajalt keeruka kaasusega. Samuti märgib ta, et töökoormus on kohtus suur. Seoses süüdistuses tehtud etteheitega, et määruks on viidatud asjaoludele, millel puudub asjaga igasugune seos, väidab kohtunik, et õpilaskodu all pidas ta silmas õpilase kodu, kus koos alaealisega elab ka tema noorem vend. Arvestades vanema venna diagnoosi, oli alus arvata, et nii nagu ta käitus klassikaaslastega ärritumise korral, käitus ta ka vennaga. Kohtunik kinnitab, et täitis oma töökohustusi erapooletult, ei olnud omakasupüüdlik, enda arvates oli ka nii hoolikas kui oskas ning tegi lahendi tasemel, mis vastas sel hetkel tema teadmistele, kohtupraktikale, vastavuses seadusega, oma parema äranägemise järgi. Ta kahetseb, et tulemus oli puudulik, kuid leiab, et ta ei olnud jahmatamapanevalt hoolimatu. Nõusoleku alaealise erikooli paigutamiseks andis ta alaealise kasvatusliku järelevalve huvides, arvestas ka isikutega, kellele tekitati alaealise poolt kannatusi, samuti kannatanute vanemate ja õpetajatega ning sellega, mis võib juhtuda tulevikus, kui õigeaegselt ei reageerita õigesti alaealiste rikkumistele.

DISTIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

5. Distiplinaarkolleegiumile esitati koos süüdistusega järgmised materjalid: avaldus kohtuniku suhtes distiplinaarmenetluse alustamiseks; Tallinna Ringkonnakohtu esimehe teade järelevalvemenetluse alustamise kohta; kohtuniku kirjalik selgitus Tallinna Ringkonnakohtu esimehele ja kriminaalasja nr 1-17-8116 materjalid.

6. A Maakohtu esimees esitas distsiplinaarkolleegiumile kohtuniku tööalase iseloomustuse, mille kohaselt kohtuniku jõudlus on üle kohtu keskmise, ta suhtub tööülesannete täitmisse vastutustundega, ei ole olnud probleeme kohtuistungite ettevalmistamise ega korraldamisega. Menetlusgruppi juhib kohtunik hästi. Ta tuleb ka tööpingega hästi toime ning suudab pingelises olukorras jääda väärikaks. Menetlusosalised ega nende esindajad ei ole esitanud kaebusi, et kohtunik venitaks asjade arutamisega. Oma iseloomult on kohtunik põhimõttekindel, tagasihoidlik, viisaka käitumisega, julgeb välja öelda oma seisukohti.

7. Distsiplinaarkolleegiumi istungil kuulati ära ringkonnakohtu esimehe V. Lapimaa seisukohad.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

8. Distsiplinaarkolleegium leiab, et kohtunik tuleb talle esitatud distsiplinaarsüüdistuses süüdi mõista, motiveerides seda järgnevalt.

9. KS § 87 lg 2 järgi on distsiplinaarsüütegu kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuse täitmata jätmises või mittekohases täitmisel. Distsiplinaarsüüdistuses heideti kohtunikule ette ametikohustuse mittekohast täitmist. Ametikohustuse mittekohane täitmine seisnes äärmises pealiskaudsuses asja lahendamisel: esiteks sisalduvad kohtuniku koostatud kohtumääruses faktivead (õpilaskodus kaaslaste igapäevase elu häirimine ja koolikohustuse mittetäitmine AA poolt); teiseks on kohtumääruses jäetud käsitlemata või on käsitletud puudulikult ja ekslikult AMVS § 6 lg-test 2 ja 3 tulenevaid alaealise kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli paigutamiseks loa andmise eeldusi (kas AA oli pannud toime kuriteokoosseisule vastava teo; varasem abinõude ja erinevate mõjutusvahendite kohaldamine AA suhtes ning talle piisavate võimaluste andmine oma käitumise parandamiseks); kolmandaks rikkus maakohus asja menetledes AA kaitseõigust (ei kontrollinud, kas AA ja tema seaduslik esindaja olid ära kuulatud).

10. Distsiplinaarkolleegiumi senises praktikas on korduvalt märgitud, et distsiplinaarsüüdistuse sisuks ei tohiks üldjuhul olla õigusnormi kohaldamise ja tõlgendamise problemaatika. Siiski on distsiplinaarkolleegiumi praktikas leitud, et kohtuniku süüteoks KS § 87 lg 2 mõttes võib olla ka ilmselge rikkumine õigusnormi kohaldamisel. Rõhutamist vajab samas, et kohtuniku sõltumatuse tagamiseks peab olema välistatud tema distsiplinaarne mõjutamine selle eest, et ta tõlgendas õigust oma siseveendumuse kohaselt ja erinevalt ükskõik kelle arusaamast. Siinkohal on seega esmajoonel määrav, kas kohtunik rikkus õigusnormi ilmselgelt ja kas see rikkumine oli süüline. Seejuures tuleb arvesse võtta, et distsiplinaarkolleegiumil puudub pädevus hinnata kohtulahendite sisulist õigsust (vt nt distsiplinaarkolleegiumi 24. mai 2016. a otsus distsiplinaarasjas nr 9-13/16-1, p 7 ja 24. novembri 2016. a otsus distsiplinaarasjas nr 9-13/16-3, p 11).

11. Distsiplinaarkolleegium on seisukohal, et oma töökohustusi hoolikalt täitval kohtunikul tuleb kohtulahendis faktilistele asjaoludele viitamisel olla tähelepanelik ning kohtulahendis sisalduvad faktivead väärivad taunimist. Samuti peab kohtulahendis olema näidatud, et täidetud on seadusega nõutavad eeldused asjassepuutuva õigusnormi kohaldamiseks konkreetsel juhtumil. Selleks aga, et vead faktiliste asjaolude kokkuvõtmisel või puudused kohtulahendi põhjendamisel annaks alust rääkida ametikohustuse mittekohasest täitmisest KS § 87 lg 2 mõttes, peavad need eksimused olema ulatuslikud või olulised.

12. Distsiplinaarkolleegium leiab, et praeguses asjas maakohtu määruses sisalduvad faktivead ei olnud asja lahendamise seisukohalt sellise ulatuse või kaaluga, mis kvalifitseeruks ametikohustuse mittekohaseks täitmiseks distsiplinaarsüüteo tähenduses. AMVS § 6 lg-test 2 ja 3 tulenevate eelduste täidetuse küsimuse puudulik või ekslik käsitus maakohtu määruses seondub aga

distsiplinaarkolleegiumi hinnangul sedalaadi asjade lahendamisele kohtupraktikas esitatavate nõuetega ja küsimusega, kas neid nõudeid on konkreetses asjas järgitud. Distsiplinaarkolleegiumi hinnangul on teatud liiki kohtuasja lahendamisel nõutav põhjendamisstandard eelkõige sisulise õigusemõistmise küsimus, mille suunamine ning vajadusel korrigeerimine peaks toimuma ennekõike kõrgema astme kohtu poolt vastavat liiki asjades ettenähtud edasikaebemenetluses. Praeguses asjas ongi Tallinna Ringkonnakohus leidnud A Maakohtu määruses rea puudusi ning sellest tulenevalt maakohtu määruse tühistanud. Seega ei ole maakohtu määruses esinevad puudused eraldivõetuna distsiplinaarkolleegiumi arvates ametikohustuse mittekohase täitmise kui distsiplinaarsüüteo sedastamiseks piisavad.

13. Küll aga ei saa distsiplinaarkolleegiumi hinnangul mööda vaadata alaealise ärakuulamisõigusega seonduvast. Distsiplinaarkolleegium märgib, et haridusministri 28. augusti 1998. a määrusega nr 14 (RTL 1998, 277, 1157; RT I, 28.09.2012, 4) kinnitatud „Alaealise kasvatuses eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamise korra“ (haridus- ja teadusministri 1. detsembri 2009. a määruse nr 77 sõnastuses) p 4 sätestab, et alaealiste komisjon taotleb kirjaliku põhjendatud taotluse alusel kohtult loa alaealise kooli suunamiseks. Viidatud sätte seitsmes alapunktis esitatakse loetelu dokumentidest, mis tuleb lisada alaealiste komisjoni poolt kohtule esitatavale taotlusele. Alapunkti 2 kohaselt tuleb taotlusele lisada alaealiste komisjonis alaealise õiguserikkumise asja arutamisel aluseks olnud materjalid ning alaealiste komisjoni vastava istungi protokoll. Praegusel juhul kriminaalasja materjalide hulgas alaealiste komisjoni istungi protokoll ei olnud, kuid kohtunik jättis selle puuduse tähelepanuta. Seega puudus kohtul teave selle kohta, kas AA ja tema seaduslik esindaja olid alaealiste komisjoni istungil ära kuulatud ning milline oli nende seisukoht alaealise kasvatuses eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamise suhtes. KrMS § 406 lg 2 asja lahendamise ajal kehtinud redaktsiooni kohaselt ei olnud alaealise ja tema seadusliku esindaja kohtusse kutsumine ning vahetu ärakuulamine iseenesest kohustuslik. Distsiplinaarkolleegium on aga seisukohal, et kui kohus ei pidanud nimetatud isikute vahetut ärakuulamist vajalikuks, siis oli kohtul seda olulisem veenduda, et isikud on alaealiste komisjoni poolt ära kuulatud, ning tutvuda nende poolt komisjoni istungil väljendatud seisukohtadega mh menetlusaluse isiku erikooli paigutamise asjus. Vaid nii oleks saanud asjaosalistele tagada nende põhiseadusliku õiguse olla ära kuulatud (põhiseaduse § 24 lg 2). Õigus olla ära kuulatud on üks kohtumenetluse keskseid õiguseid ning selle tagamata jätmine kohtuniku poolt praeguses asjas on distsiplinaarkolleegiumi hinnangul käsitatav ametikohustuse mittekohase täitmisena KS § 87 lg 2 tähenduses. Distsiplinaarkolleegium on ka varasemas praktikas tuvastanud ametikohustuse mittekohase täitmise süüdimõistetud kaitseõiguse rikkumise tõttu juhtumil, kus kohtunik lahkus istungi käigus saalist vaheajaga kuulutamata ega kuulunud ära kaitsja seisukohta (distsiplinaarkolleegiumi 18. novembri 2008. a otsus distsiplinaarasjas nr 3-8-11-3-08). Praeguses asjas toimunud rikkumine on ilmselge eriti olukorras, kus ei järgitud „Alaealise kasvatuses eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamise korraga“ kehtestatud kohustust esitada kohtule korra p-s 4 sätestatud loetelus nõutud dokumendid.

14. Distsiplinaarkolleegium märgib täiendavalt, et AMVS § 6 lg 3 vaatlusalusel ajal kehtinud redaktsioonist tulenes, et 10–11-aastase lapse paigutamiseks kasvatuses eritingimusi vajavate õpilaste kooli võis luba taotleda üksnes erandkorras. See tähendab, et niisugusel juhul tuli nii alaealiste komisjonil kui kohtul eriti hoolikalt kaaluda ja põhjendada lapse kasvatuses eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamise vajadust, välistades selle küsimuse lahendamisel igasuguse pealiskaudsuse.

15. Eelnevast tulenevalt on distsiplinaarkolleegium seisukohal, et kohtunik on kriminaalasja nr 1-17-8116 läbi vaadates pannud toime distsiplinaarsüüteo KS § 87 lg 2 tähenduses – süüliku teo, mis seisneb ametikohustuse mittekohases täitmisel. Distsiplinaarkolleegiumi hinnangul puuduvad kohtuniku süüd välistavad asjaolud.

16. Distsiplinaarkaristuse määramisel arvestab distsiplinaarkolleegium distsiplinaarsüüteo raskust ja iseloomu, samuti seda, et kohtunik X on kohtunikuna töötanud alates 3. jaanuarist 1994, tema poolt arutatavate asjade arv on olnud kohtu keskmisest suurem, teda on tööalaselt iseloomustatud positiivselt ning tal ei ole kehtivaid distsiplinaarkaristusi.

17. Eeltoodu alusel, juhindudes KS §-st 87, § 88 lg 1 p-st 1 ja § 97 lg-st 1, mõistab distsiplinaarkolleegium kohtunik X-i süüdi distsiplinaarsüüteo – ametikohustuse mittekohases täitmises – ja karistab teda noomitusega.

(allkirjastatud digitaalselt)
Tambet Tampuu

(allkirjastatud digitaalselt)
Kadriann Ikkonen

(allkirjastatud digitaalselt)
Mati Kartau

(allkirjastatud digitaalselt)
Peeter Roosma

(allkirjastatud digitaalselt)
Malle Seppik